

Elders in dit nummer vindt de lezer een artikel, dat de aandacht vestigt op den datum 19 Maart 1929. Er is veel, dat pleit vóór de onderstelling, dat de Maandag, dien wij deze week hebben doorgebracht, de eenw dag was van Christus' sterven.

Velen zullen daaraan niet gedacht hebben, omdat zij op den datum nooit gewezen werden.

Anderen onder hen, die er wél van gehoord hebben, zullen zeggen: wij willen niet zulke gedenkdagen opzettelijk in eere houden; want dezelfde God, die koperen slangen laat onttrekken aan de musen eener verdwaalde en verdroogde religieuze herdenking van vroeger dagen door een later geslacht, diezelfde God heeft ons ook tot nu toe onthouden de zekerheid van den datum van Christus' sterven.

Dat is juist.

Het zij dan ook verre van ons, een bepaalden datum te willen voorstellen als wetenschappelijk gekozen en liturgisch gefixeerd herdenkingsdag van Christus' sterven.

Alleen maar — de waarheid en het Christelijk leven liggen ook hier weer in het midden. Men kan zich eenzijdig verblijden, dat platte volkssentimentaliteit geen kans krijgt zich te ontladen, of te laden (dat is weer een diepe kwestie) met een van hoogerhand, van overheidshand of van hiërarchischer hand — dat doet er niet toe —, met een van hoogerhand dus gegeven bevel van 2 minuten stilte voor den onbekenden soldaat en 2 minuten stilte voor datum en uur van den (voorloopig laatste) wapenstilstand, mitsgaders 2 minuten stilte op 18 Maart voor het uur van het vierde kruiswoord, — en toch anderzijds zichzelf opwekken tot een stillen dag en een stillen gang op het uur, waarin zich onze ziel schikt tot de herdenking van Christus' dood. Als de richtlijnen van de Zondagsche bediening des Woords — die uit het opstandingsbevel getrokken zijn — ons daarbij leiding geven, dan kan zulk een daad van overigens inhoudloze pietist geen schade aan ons doen: integendeel — dan kan zij onze ziel leiden. En, mits met de hulp van den goet, kan dan de ziel, die immers altijd aan tijd-ruimtelijkheid gebonden blijft, ook in haar religieuze genieting en beleving en voorstelling, gaan staan bij het kruis, met den kalender in de hand. Ze laat dan dat kruis niet los en ook den kalender niet. Mits zij aandachtig luistert naar hetgeen de Geest tot de gemeenten zegt, is het goed, den kalender af te scheuren bij het kruis, en het kruis aan te tekenen op den kalender van elk jaar.

Wat ik hier zei, kan misschien den indruk vestigen, alsof het boek van dr J. A. Tazelaar uitsluitend zich met het lijden van Christus bezighoudt.

Dit is niet waar.

Het boek geeft in goed, en vaak fijn, verzorgde taal, twee en twintig meditaties, die te samen den jaarcyclus volgen.

En daarom vinden advent, kerstfeest, jaarwisseling, paschen en pinksteren, ook hun onderwerpen hier vermeld, en hun hoofdgedachte uitgewerkt.

Maar de Goede Vrijdag en de Paschdag staan dan toch in het midden.

Het uiterste der vernedering en de aanvangen der verhoging van Christus.

En daarom — in dien deze week op 18 Maart ons den eeuwdag van Christus' sterven heeft doen beleven en op 20 Maart den paaschmorgen een eeuwdag geschonken heeft, dan is het juist nu wel in bijzonderen zin de week om een „boek van de week“ aan te kondigen met verwijzing naar Tazelaars werk. Temeer, waar onze feestcyclus nog niet beëindigd zal zijn met het Paascheest.

Ook van dit werk van dr Tazelaar kan getuigd worden, dat het de centrale gedachten van ons algemeen christelijk geloof verkondigt op zulk een manier, dat de mensch van dezen tijd zijn eigen vragen en contrasten erin hoort bespreken en verwerken. „Het kruis is stil gebleven. Juist zoo is het ons geworden tot het luid gejuich van onze verlossing.“ „Het“ luid gejuich. „Onze“ verlossing. Een gereformeerde is voor het bepaalde lidwoord en voor het bezittelijk voornaamwoord dankbaar, want hij proeft er den gereformeerden schrijver en spreker in, die zijn tijd predikt zonder zijn pretentie te verloochenen. En tevens merkt hij dankbaar op, dat zulk een paradoxale zegswijze niet alleen doordacht, doch ook voor onzen tijd sprekend is.

En dit is nu maar één enkel voorbeeld.

Maar het ware met zeer veel andere aan te vullen.

In zijn stijl heeft de auteur blijkbaar zijn zelfbepaling bewust gezocht. En dat kan niet anders dan goed werken. Het boek geeft telkens verrassende wendingen, misschien hier en daar te veel alliteratie of assonantie, die niet dadelijk opkomt uit de gedachte, of zich daarmee harmonisch „verdraagt“. Maar dit zijn uitonderingen. De titels typeeren reeds: h.v. De Bloeiende Wildernis. De juichende kerstboomen. Onze jaren een flauw gekreun. Wollen granaatappelen en Gouden Schelletjes. Kerkhof-Kruidenhof. Weerlicht en Regen. Op, naar de bloeiende Tabernakelen!

En al deze titels vinden in de tekstkeuze rechtvaardiging.

De uitvoering van dit werk is niet „goed“. Maar bijzonder goed. Lettertype, papier, druk, zijn beschaafd, voorname.

Ik wilde in deze dagen van feest en van stilte dit boek aan onze menschen voorleggen. Het heeft zijn eigen titel nergens vergeten: de stille profet, het stille kruis, de stille ontmoeting, paaschwandeling in de stilte der velden, — dat zijn alle reeds titels, die dat bewijzen.

En omdat „feest“ en „stille“ zoo moeilijke en toch zoo onmisbare dingen zijn, daarom wilde ik onze lezers erop wijzen, dat dit uitmendend gedachte, geschreven, en gedrukte boek waarlijk een heerlijk feestgeschenk is voor stille uren.

K. S.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Geschiedenis van het Christelijk Onderwijs.

De geschiedenis van het Christelijk onderwijs moet nog geschreven worden.

Wat de heer J. Kuiper geeft, wat „Van Strijd en

Zegen“ biedt, het zijn betekenisvolle feiten, personen, jaartallen.

Wat de handboeken van de heeren P. van Duivenhuyk en J. B. Visser, van D. Wouters en W. J. Visser leeren, het is zeer overzichtelijk en alles is verdienstelijk werk. Maar onze God leidt het mensdom door ideeën, door grondbeginselen en deze stuwten onder Zijn bewind den stroom der Geschiedenis voort. Deze ideeën willen we kennen.

Daarvoor had de heer P. Oosterlee, leerling en meester, discipel en directeur van den Klokkenberg steeds een open oog. Wat hij jaren her van het Piëtieme en de Aufklärung schreef, het is nog niet vergeten. Het werkt nog na. Zijn belezenheid is intusschen van het reusachtige tot het onbegrijpelijk gerezen, en de beschikking er over wijst op een systematisch werken als van weinigen. Hij weet van vorstelijke beheersching en uitdaging. Hier is de heer Oosterlee op zijn best. De bollende bergstroom van citaten, die soms verbijsterde, is in de „Geschiedenis van het Christelijk Onderwijs“ een broedvliedende rivier geworden, dragende schepen met rijke lading.

De negentiende eeuw is die van de Fransche revolutie, van de revolveering der ideeën.

Ten opzichte van onze Protestantisch Christelijke school en haar onderwijs bracht ze iets nieuws, geen terugkeer tot wat vroeger was. Van der Bruggen, Chantepie de la Saussaye en Beets — aldus de heer Oosterlee — hebben met inspanning gezocht „naar de rechte toepassing van het Christelijk beginsel bij het onderwijs en de opvoeding, dat een innovatie was geworden, waarvan de invoering nauwgezette studie vorderde“.

Zoo bezien kon de auteur van deze „Geschiedenis van het Christelijk Onderwijs“ het Voorbericht beginnen: „In dit boek heb ik getracht, den oorsprong (wij spatieren, S.) en de ontwikkeling van het Protestantisch Christelijk Onderwijs te beschrijven“.

Met deze opvattingen kunnen we niet geheel meegaan. We erkennen, dat in onderwijs en opvoeding Rousseau en de Revolutie ten opzichte van het vroegere hebben gewerkt als een wegvagende stormregen. Maar dat ze zulk een diepe scheur tusschen heden en verleden hebben getrokken, dat wat nu op het gebied van het Christelijk onderwijs en de Christelijke opvoeding opbloeit, geheel nieuw is, van den oorsprong tot de uitmonding, van het fundament tot den top los van wat in den bloeitijd der Reformatie geworteld werd, dat wil er bij ons niet in. Inzake de opvoeding zijn de Christen-paëdagogen het werk van De Koelman blijven lezen en is ook De Swaef nimmer geheel vergeten. Wisten Beets e.a. dit niet?

En voor zoover dit bij hen en bij ons zoo mocht wezen, kunnen we een woord van teleurstelling, van leedwezen niet terughouden. Hier ligt een schoone taak voor onze jonge mannen om uit de begraven schatkamers der 17de en 18de eeuw op te delven en aan het licht te brengen, wat onze opvoeding en ons onderwijs van thans niet anders dan zegenen kan. Hoe de heer Oosterlee over deze ouden denkt, meldt hij niet geen woord. Voor hem schijnt de 19de eeuw een geheel nieuw aanbegin te zijn.

Er zijn uitdrukkingen in het boek, die de vernieuwing van het Christelijk onderwijs in de 19de eeuw, deze wijziging der opvattingen als vooruitgang doen verstaan.

Op pag. 264 is een tusschenzin de pen van den geleerden en zachtmoedigen auteur ontgip, die veel verklaren kan. Het gaat over het ontwerpen van statuten „zoo principieel, dat ook het geringste dogmatisme of kerkrechtelijke ketterij niet door de mazen kan sluipen“ en dan volgt, den schrijver en zijn schrijftant echt typeerend, — „paedagogische beginselen laat men liever onbesproken.“

Schiet in deze beklaging niet een troebeling door zijn kristalhelder denken? Of zijn de dogma's van den Catechismus, van den eenigen troost in leven en sterven, van Jexus' lijden, Zijn sterven, Zijn opstanding, Zijn hemelvaart enz. niet levens paedagogische beginselen van het helderste water? En is hij die waakt voor de zuiver Bijbelsche opvattingen, zoo als de Kerk ze leerde belijden, niet tevens wachter op den muur van den paedagogischen hof?

Speelt de afkeer van de scherp geformuleerde dogma's der Kerk niet duidelijk door op bladzijde 67, waar zij, die naar den terugkeer verlangden der dagen, „toen de catechismus nog in eere was in de school“ aldus in de zon worden gezet: „Zij eischen, dat hun kinderen, gefundeerd in de leer hunner kerk, die de ark was der waarheid, door de vaderen heleden, bij het verlaten der school in het bezit zouden zijn van een zij het niet omvangrijk, dan toch compleet en betrouwbaar dogmatisch stelsel. Als hun jongens in korte broek met groote blijmoedigheid de berijnde confessie neurieden: „Toen Adam viel en ik in hem“, wakte dat hun ergernis niet, als die van Van der Bruggen en stond hij hun niet vóór oogen, „die vast wel anders leerde“.

Is hier recht gedaan aan een gansche groep van menschen, die in het dogma gekristalliseerde waarheid zien, gevormd onder den druk en in de hitte der beproeving en der vervolging? En dan niet als gekristalliseerd carbon, hard als diamant en niet dan sieraad of middel om glas in reepen te snijden, doch als het ingedampde suikersap, organisch in planten bereid en ieder oogblik in het menscheeljk organisme weer oplosbaar tot sterkend voedsel en als teerkost op den moeilijken levensmarsch?

Deze opmerkingen moesten van het hart. Hierin is diepgaand verschil van opvatting. Maar met behoud van eigen standpunt haasten we ons te getuigen van het rijke genot, dat dit jongste werk van den heer Oosterlee ons heeft bereid. Mr van der Bruggen was zeker een van Gods kinderen en het is weldaad, wanneer op nieuw in historisch verband hem recht wordt gedaan en het vele goede, dat ons Christelijk Onderwijs aan hem te danken heeft, naar voren wordt gebracht. Heel dit werk wentelt zich om deze figuur, die als een centrale zon tot aan den omtrek licht verschaft. Hij staat achter alles en geregeld komt hij weer op, zelfs dan

wanneer de lezer het niet verwacht. Als een groot godel voorbeelden, met zorg samengelezen, heeft aangegevoeld, hoe de macht der Overheid onder de wet van 1806 tot despotisme werd om zoo mogelijk iedere Christelijke school te keeren en zelfs de rechtens partij kozen, dan — zoo vol is de auteur van zijn hoofd persoon — dan volgt er zonder eenigen overgang: „Van der Bruggen was verantwoordelijk over de uitspraak der Arrondissements-rechtbank“, dat n.l. de onderwijzers der bijzondere school alleen benoemd mochten worden na een vergelijkend examen, waarbij de beslissing aan den schoolopziener kwam. En even verder opnieuw: „Van der Bruggen vreesde niet ten onrechte, dat deze bepaling... aan de onderwijsautoriteiten gelegenheid zou geven, „fijnen“, „piëtisten“, „catechisme-meesters“, „nieuwlichters“ buiten een school te houden, waarvoor tegen hun advies in, autorisatie mocht zijn verleend“. Deze Geschiedenis van het Christelijk Onderwijs is een doorlopende apologie van het optreden en van de ideeën van Van der Bruggen. Als deze zijn stem niet meer laat hooren, spoelt het boek zich naar het eind. De indruk dien het achterliet is, dat, moge de leiding in het streven naar een oplossing van de schoolkwestie bij Mr Groen van Prinsterer hebben berust, dit zelf is geschied volgens de beginselen van Mr van der Bruggen. En waar dit ons duidelijk is gemaakt, daar betreuren we des te meer het bitter misverstand, dat deze twee, beiden kinderen Gods, die al hun gaven en krachten in den dienst van Zijn Koninkrijk stelden, voor altijd van elkaar vervreemde.

De politieke sfeer moge Herodes en Pilatus samenbrengen en tot vrienden maken, ze heeft ook vele vrienden van elkander gescheiden.

Verdienste van deze uitgave der Volksuniversiteitsbibliotheek in de bekende uitvoering en band en lutelen prijs, is ook de piquante wijze van zeggen vaak in verband met het bovenstaande kiezen we één voorbeeld uit vele.

Groens mildheid is bekend. De heer Oosterlee brengt die van Mr van der Bruggen aldus naar voren (pag. 83): „Van Calvijn zei een paus: „De kracht van dien man is geweest, dat het goud absoluut geen waarde voor hem had“. Dan was Van der Bruggen wel een echte Calvinist. Dit los van het geld zijnde Calvinisme heeft echter onder ons volk altijd heel wat minder aanhangers gehad dan het leerstellige“.

Wij moeten eindigen. Het XVde hoofdstuk van de 4de afdeeling, het laatste, wijzend op de gevaren, die onder de oogen gezien moeten worden, waarin Professor Buytenhek met instemming wordt aangehaald, verdiende een bespreking voor zich alleen.

Laten wij inmiddels van Van der Bruggen met de noodige bescheidenheid blijven leeren. Deze drong steeds weer de voorstanders van het Christelijk Onderwijs niet te leunen op den Staat, maar zelf het initiatief te nemen. En terecht. De Staat met al Zijn instellingen behoort tot het gebied der algemeene genade en kan als grondslag en principe niet anders hebben dan de beginselen der algemeene openbaring.

De openbare school, zij kan niet anders dan de gemengde en dus in dezen zin neutrale zijn. Hoe lang zoo meer verliezen de Christelijke beginselen van Gods Woord hun greep op de conscientie der openbare onderwijzers. Daarom moeten er steeds meer Christelijke scholen komen. Vooral sinds de Wet van 1857 zijn deze noodzakelijk geworden. Ze ook mogelijk gemaakt te hebben, rekende Van der Bruggen zich een eere. Na de Grondwetsherziening van 1848, die het geven van onderwijs vrij verklaarde, moest er een oplossing komen.

Van dien tijd af ontwaakt het streven vrije Christelijke scholen te bouwen. Niets door het volk, alles voor het volk achtte Van der Bruggen verderfelijk. De worsteling voor de School met den Bijbel heeft de kracht van ons volk zeker ongemeen verhoogd.

De richting te hebben gewezen in welke de oplossing van de schoolvraagstukken gezocht moet worden en gevonden werd, blijft zijn groote verdienste. Tegen zin en wil van velen zijn wij allen in deze richting gestuurd.

Wanneer de gedachte, dat de Staat zoo weinig mogelijk zich met richting en inrichting der vrije school — behoudens toezicht en handhaving van hoog peil van onderwijs — behoort in te laten, zich verder naar ontwikkelen, kan komen, waarvan de slotzin van Oosterlee's boek getuigt: „doorwerking van het Evangelie als scheppende, geheel het individuele en daardoor ook geheel het sociale leven beheerschende geestelijke kracht“.

STRIKWERDA.

MUZIKALE KRONIEK.

Het niet-leerbare in de Muziek.

In een bepaalde betekenis genomen kennen alleen toonkunstenaars de muziek, en zoo kan ze nooit aangeleerd worden. Een definitie daarvan kan niemand zoo geven, dat een niet-musicus daardoor zou kunnen leeren wat muziek is. In dien zin opgevat, kan ze alleen gehoord worden en dan ook nog alleen maar door hen, die al weten wat muziek is, niet doordat ze dat geleerd hebben, maar als gevolg daarvan dat zij, zonder dat ze hier ook maar iets aan kunnen doen, in zichzelf muziek gevonden hebben. Dat was niet een „ontdekking“ voor hen, want ze kunnen er zich slechts over verwonderen, dat 't bij anderen niet juist zoo is. Ze kunnen zich eenvoudig niet voorstellen, hoe 't zou zijn als de altijd zingende stem in hen zou zwijgen, of hoe 't mogelijk is dat iemand in zichzelf enkel tonen kan hooren zonder harmonie. Maar al valt 't hun moeilijk zich dat in te denken, gelooven moeten ze 't wel, want gebrek aan werkelijke muzikaliteit treft den musicus in ieder die niet tot zijn kunstbroeders behoort. En die zijn er, met de groote massa vergeleken, niet veel.

Het vinde gedachte, t borg voor es de gave hee te schryven, technisch fe of bijna goe nen noemen. — en dood. eenzelfde e. verschillen v ste noten vo uitwerking 2 raante van.

Elke groe dote naast dan als „m analyse v een rehee separate, an invloed op E oor, dat in te wijzen e karakterise en nu zik brengt een. het speciaal sen, hoe ijv techniek o arplatie een mist, zoo te niet de alle onbelangrijk getooverl. I artist, die e wijziging t die in werke geschoven. I dat het onte te hooren hooge mate genietes, m hij de hoo zelf-scheppe Indien we ziek g e s t m r, op het te toeren zonde wel voor te w en idealen z Verleidelij schen v o r r dan het ess bare elemo specifiek-mu taan aanbied maken van heden, want wel we een hield de o m verre seing zich temmin leerd te won kenheid nu worden dan de ideale re een equivale scheppingsg grondslag a ton, volgena Evannin als gelede wet zoodas ze in in hun kra faga, zijn al tieken dwar producten, tot in onze

Al wat loc nie, dient in mogelijke en van alle tot hoo zullen kunnen, zom vaardigheid, der kennis v de aloude s onken rijkde kunnen wor Op welke doering kan tent als we e de muziek“.

Dr C. Bos Aierel, Kerf

De Kerk de herder Zaligmake Naar d woken ach het einde geroepen dat de Bo Hierbij van deze salums n Trouwer historische uit den m hier word boek.

Dat kna

Als een groot
en, heeft aange-
der de wet van
lijk iedere Chris-
rechters partij
van zijn hoofd-
overgang: „Van
de uitspraak der
onderwijzers der
hiten worden na
slissing aan den
opnieuw: „Van
te, dat deze be-
gelegenheid zou
thuseermeesters“
buden, waarvoor
zijn verleden“
Onderwijs is een
len en van de
e zijn stem niet
i naar het eind,
moge de leiding
le schoolkwestie
berust, dit zelf
Mr van der
gemaakt, daar
is verstand, dat
al hun gaven
minkrijk stelden,

Pilatus samen-
ook vele vrien-

olksuniversiteits-
hand en luttel-
zeggen vaak. In
e één voorbeeld

heer Oosterlee-
ldus naar voren
is: „De kracht
d absoluut geen
der Bruggen
het geld zijnde
olk altijd heel
leerstellige“.

stuk van de fide-
varen, die onder
Professor Buy-
aald, verdiende
rugghen met de
eze drong steeds
telijk Onderwijs
het initiatief te
Zijn instellingen
genade en kan
ebben dan de

anders dan de
zijn. Hoe lang
oelen van Gods
openbare onder-
eer Christelijke
van 1857 zijn
ogelijk gemaakt
zich een eere-
die het geven
een oplossing

vrije Christelijke
alles voor het
felijk. De wor-
heeft de kracht
d.

ke de oplossing
oet worden en
nste. Tegen zin
eze richting ge-

o weinig moge-
er vrije school
n hoog peil van
ch verder mag
totzin van Oos-
het Evangelie
e en daardoor
ende geestelijke

TRUKWERDA.

ek.

kennen alleen
zo nooit aan-
an niemand zou
u kunnen lee-
e, kan ze alleen
leen maar door
ord dat ze dat ge-
dat zij, zonder
oen, in zichzelf
en „ontdekking“
s over verwon-
Ze kunnen zich
jn als de altijd
de „mogelijk is“
hooren zonder
h dat in te den-
rek aan werke-
der die niet tot
e, met de groot-

Het vinden van een melodie, of beter nog, van een gedachte, een thema, is op zichzelf geen waarborg voor echte muzikaliteit. 't Is mogelijk, dat iemand de gave heeft honderd verschillende thema's per dag op te schrijven, ja, dat hij zelfs korallen, symphonieën, fuga's technisch feilloos kan componeren, en dat daarbij geen of bijna geen regel is die we in dezen zin „muziek“ kunnen noemen. Al wat hij te voorschijn brengt is gaaf, glad — en dood. De ware toonkunstenaar komt, misschien bij eenzelfde examen, met thema's die bijna onmerkbaar verschillen van die van zijn mededinger — en bij de eerste noten voelen we als stuwkracht het leven, dat bij de uitwerking zelfs van de meest schoolse opgaven 't geaante van den voorgeschreven vorm bezield.

Elke groep tonen van een muzikaal thema heeft ten slotte naast allerlei kwaliteiten een zekere niet anders dan als „muzikaal“ te definiëren waarde, die niet door analyse valt af te zonderen, noch te beschouwen is als een geheel, ontstaan door de samenwerking van alle separate, analyseerbare eigenschappen, al doen die hun invloed op het totaleffect zeker gelden. Vaak komt het voor, dat in een compositie geen bepaalde fouten zijn aan te wijzen en dat die toch terecht als minderwaardig gekarakteriseerd wordt door 't „ongrijpbare“ praedicaat om muzikaal. Iedere verandering, hoe klein ook, brengt een essentiële wijziging in het effect, ook weer het speciaal „muzikale“ effect. Wat we ook geleerd hebben, hoe ijverig we ook studeeren, hoe volmaakt we de techniek ook beheerschen, niemand is in staat door eruditie een thema dat deze essentiële muzikale waarde mist, zóó te doen hooren dat 't wezenlijk muziek is, zelfs niet de allerberoemdste toonkunstenaar. Wel kan een onbelangrijk gegeven onder zijn handen in muziek „omgevoerd“ worden, maar 't is dan ook werkelijk omgevoerd. De tooverstaf is de muzikale macht van den artist, die door een voor grovere ooren onnaspeurbare wijziging 't doode thema levend schijnt te maken, maar die in werkelijkheid het zijne daarvoor in de plaats heeft geschoven. De overeenkomst kan dan nog zóó groot zijn, dat het onderscheid alleen voor mede-toonkunstenaars te hooren is. Dit vermogen tot onderscheiding kan in hooge mate aangetroffen worden bij passieve muziekgenieten, maar is natuurlijk veel sterker nog ontwikkeld bij de hoogst staande, kritisch bezonnen, uitvoerende, zelf-scheppende musici.

Indien we nu anderszins ten volle toestemmen dat muziek g e s t u d e e r d moet worden, dat 't zelfs onmogelijk is, op het terrein der toonkunst iets belangrijks te presteeren zonder jarenlange oefening, dan dienen we er ons wel voor te wachten, aan den boven aangenomen, ideelen en idealen zin vast te houden.

Verleidelijk is 't haast, om hier een onderscheid tusschen v o r m en i n h o u d te gaan maken; de laatste zou dan het essentieel-muzikale bepalen, de eerste het leerbare element vormen. Men vergeet echter niet, dat de specifiek-muzikale gedachte zich aan den musicus spontaan aanbiedt in een bepaalden vorm. Daarom plaatst het maken van dit onderscheid ons voor bijzondere moeilijkheden, waarop we echter hier niet verder ingaan. Hoe wel we een absolute scheiding geenszins kunnen maken, heeft de onderscheiding, voorzover mogelijk, in zoverre eenig houvast, omdat het formeel datgene is wat zich tenminste eenigszins leent om onderwezen en aangeleerd te worden. Evenals in de woord-uiting de welsprekendheid meer geschikt is om didactisch behandeld te worden dan de originaliteit der gedachte. Ook daar vindt de ideale redenaar tegelijk met de inhoudsvolle gedachte een equivalenten, genialen vorm. De practijk, d. w. z. de scheppingsgenialiteit van de beroemdste oratoren ligt ten grondslag aan de regels. Dit zijn niet de feillooze recepten, volgens welke „kunst“ zou geproduceerd worden. Evenmin als de theorie, de muzikale grammatica, als opgelegde wet mag fungeren. Neen, de muzikale vormen, zooals ze in kiem liggen opgesloten in het „motief“, tot in hun krachtigst uitgegroeiden vertegenwoordiger, de fuga, zijn allerminst onduidelijke beperkingen door tyranniek dwang-van-boven-af; het zijn organisch gegroeide producten, waarin alle muzikale levensenergie van alle tot in onze eeuw levende toonkunstenaars is opgehoopt.

Al wat leerbaar is, 't zij als vaardigheid, 't zij als kennis, dient in laatste instantie om te komen tot de grootst mogelijke en zuiverste waardeering van den rijken schat van alle tot nu toe bekende en nog te scheppen muziek. Hoe zullen we de in den artist inwendig zingende klanken kennen zonder uiting? Hoe kan hij zich uiten zonder vaardigheid in 't spel? Hoe kunnen wij her-genieten zonder kennis van muziek-schrift? En ten slotte, hoe zouden de nieuwe schoonheden, die de eminentste musici aan onzen rijkdom toevoegen, door den tijd heen gedragen kunnen worden?

Op welke wijze kennis en vaardigheid tot die waardeering kan leiden, zullen we verder trachten na te speuren als we enkele gedachten geven over „het leerbare in de muziek“.

JOH. LUIJKENAAR FRANKEN.

PERSCHOUW.

De betekenis van 18 Maart 1929.

Dr C. Bouma schrijft het onderstaand artikel in het „Geref. Kerkbl. v. Drente en Overijssel“:

De Kerk des Heeren doorleeft in deze weken weer de herdenking van het lijden en sterven van den Zaligmaker.

Naar de oude Christelijke traditie wordt zeven weken achtereen het lijden overdacht en wordt aan het einde van dezen passietijd de gemeente samengeroepen op den Goeden Vrijdag om te herdenken, dat de Borg stierf aan het kruis voor Zijn volk.

Hierbij is het een opmerkelijk verschijnsel, dat we van deze dagen vol gewicht en betekenis de juiste datums niet meer weten.

Trouwens is dit het geval met ongeveer al de historische datums uit het Nieuwe Testament. Wat uit den treure jaar in jaar uit is gezegd, mag ook hier worden herhaald: de Bijbel is geen jaartallenboek.

Dat kan nooit duidelijk genoeg worden gezegd,

omdat er nog altijd menschen zijn, die het niet schijnen te weten.

Onlangs zag ik in een bekend blad een vraag opgenomen van een der lezers, die eens wilde informeerden, of er niet een boekje bestond, waarin de jaartallen van den Bijbel stonden aangegeven; evenals zulks het geval is bij de Algemeene en bij de Vaderlandsche Geschiedenis. Dan kon men maar even in dat boekje naslaan om te weten, wanneer de Heere geboren is; wanneer Hij stierf; wanneer Paulus is bekeerd en wanneer hij is gedood, enzovoort.

Toen ik dat las, heb ik even geglimlacht. Want, lezer, zulk een boekje bestaat er niet en zal misschien nooit het licht zien. Om de eenvoudige reden, dat we de dingen niet precies weten. De Bijbel is geen jaartallenboek.

In verband met de lijdensweken, die we doorleven, en die ten einde spoeden, wilde ik ditmaal iets opmerken over den datum van des Heeren sterf-dag. Op welken datum is de Heere gestorven?

Natuurlijk kunnen in een blad als dit niet gedetailleerd allerlei berekeningen worden gegeven. Slechts een paar dingen mogen even worden gezegd.

Wat het jaar betreft, waarin de Heere is gekruisigd, is duidelijk, dat dit afhangt van de vraag, in welk jaar Jezus is geboren. Daarvoor staan ons verschillende gegevens ten dienste. Het Nieuwe Testament geeft wel geen absolute chronologie, maar wel een relatieve. Het zegt niet, in welk jaar van naar de eene of de andere tijdrekening iets heeft plaats gevonden. Maar het deelt ons wel mede, in welk jaar van b.v. keizer Tiberius iets heeft plaats gehad.

Zoo is het zeker, dat de Heere is geboren nog bij het leven van koning Herodes den Groote. Maar welk jaar van de toen heerschende tijdrekening het was, zegt ons het N. T. niet. De toen geldende tijdrekening had als jaar 1 het jaar van de stichting van Rome. In welk jaar daarvan nu de Heere is geboren, lezen we nergens. Zoodat de Christelijke Kerk van den beginne geen eigen jaartelling heeft gehad. En de vraag, in welk jaar de Heere geboren is, heeft blijkbaar eeuwen lang de belangstelling van de Christenen niet gaande gemaakt.

In de zesde eeuw echter heeft een geleerde monnik, Dionysius Exiguus, getracht uit te rekenen het geboortjaar des Heeren. Hij heeft toen gevonden het jaar 751 van de stichting van Rome. En dat jaar gold van toen af als het geboortjaar des Heeren, en de nieuwe Christelijke jaartelling rekende nu dat jaar als het jaar 1.

Nu is het echter de groote vraag, of Dionysius goed gerekend heeft. Want alle menschenwerk is feilbaar, ook al is iemand nog zoo secuur te werk gegaan. Later heeft men den geleerden monnik nage-rekend — en is men tot de ontdekking gekomen, dat hij zich inderdaad vergist heeft.

Want Herodes de Groote leefde nog bij de geboorte des Heeren en althans nog eenigen tijd daarna, blijkens het verhaal van de hulde der Wijzen uit het Oosten. Maar Herodes is reeds gestorven in het jaar 4 voor het begin onzer jaartelling, in het jaar 4 dus voor Christus. Zoodat volgt, dat Jezus geboren is in elk geval niet later dan het jaar 4 voor Christus.

Wanneer we ons nu herinneren, dat de Zaligmaker omstreeks dertig jaar oud was bij het begin van Zijn optreden, en dat naar mag worden aangenomen Hij ruim drie jaren heeft gearbeid, zoodat Hij is gekruisigd omstreeks drie en dertig jaren na Zijn geboorte, dan komt men tot het resultaat, dat Jezus in het jaar 29 onzer jaartelling gestorven is.

Op andere wijze kan men tot hetzelfde resultaat komen door te rekenen van 't vijftiende jaar van Tiberius af, toen Johannes de Dooper optrad met zijn prediking. Ik zal deze berekeningen niet geven, om de aandacht van de lezers niet te zeer te vermoeien met dingen, die verschillende van hen vermoedelijk toch iets te diep en te hoog zouden gaan.

Genoeg zij, dat verschillende Deutsche en Engelse geleerden van oordeel zijn, dat men dat vijftiende jaar moet rekenen van het tijdstip af, waarop Tiberius met Augustus begon te regeeren; en dat tijdstip viel in het jaar 26 of 27 onzer jaartelling. Als onze Heere omstreeks drie jaren heeft gearbeid, komt men ook zóó tot de slotsom, dat de Heere is gekruisigd in het jaar 29 of 30.

Daarna komt de vraag naar den datum, waarop Jezus is gekruisigd. Gelijc de Evangelien ons mededeelen, was het een Vrijdag. Maar het is de moeilijkheid, gewaar te worden, welke datum het was.

In de eerste plaats is het de vraag, of de Heere stierf op 14 of 15 Nisan. Volgens de eerste drie Evangelien at Jezus Donderdagavond met de discipelen het Paschlam. Deze dag was dus 14 Nisan; waaruit weer volgt, dat de Heere op Vrijdag 15 Nisan gekruisigd is, op den dag na den Paschmaaltijd.

Uit Johannes' Evangelie blijkt echter, dat Vrijdagavond het Paschlam nog moest worden gegeten. En dan was die Vrijdag de veertiende Nisan en niet de vijftiende.

Het spreekt vanzelf, dat de Schrifccritiek hierin een tegenstrijdigheid gezien heeft. Maar die bestaat niet. De oplossing zal waarschijnlijk wel hierin liggen, dat het Paschfeest dat jaar op twee verschillende dagen is gevierd. Zoo heeft de meerderheid van het volk en ook Jezus met zijn discipelen het Paschlam gegeten op Donderdag, en dien dag gevierd als Paschen, 14 Nisan; terwijl de Sadduceesche partij der Hoogepriesters het Paschfeest heeft gevierd op Vrijdag en dien dag als 14 Nisan hebben geteld. Zoodat kan worden gezegd, dat de Heere is gekruisigd op Vrijdag 14 Nisan.

Nu kunnen we verder rekenen. Op 14 Nisan was het Paschen en was het dus volle maan. Nu kan gemakkelijk worden berekend, op welke datums van elk jaar onzer jaartelling het volle maan is geweest. En inderdaad is dat wel uitgerekend geworden. Zoo b.v. op Joodsche Paschkalenders, die uit den aard der zaak moeten aangeven de data, waarop in elk volgend jaar het Paschfeest gevierd zou worden.

In het jaar 29 nu viel de volle maan op 18 Maart, gelijk reeds lang is bekend geweest. En dan is het

Paschfeest tijdens deze volle maan gevierd. Niet 4 weken later of eerder, wat niet de maand Nisan niet overeenkwam. Zoodat kan worden geconcludeerd, dat Vrijdag 14 Nisan van het jaar 29 overeenkomt met 18 Maart.

Hier is het einde der berekening.

We trachten na te gaan het jaar en den dag, waarop onze Heere gekruisigd is. En de bovenstaande berekeningen hebben gevoerd tot het resultaat, dat als sterfdag des Heeren kan worden aangenomen 18 Maart 29. Zoodat de volgende week het negentien eeuwen geleden is, dat de Heere Christus gekruisigd is geworden.

Deze datum wordt door verschillende geleerden aanvaard. Ik noem slechts den schrijver van het betreffende artikel in het Engelsche werk: „Christ and the Gospels“, en ten onzent Dr Flooy, den bekenden Leidschen hoogleraar.

Laat nu echter niemand zich in de waarde van het boven geschrevene vergissen. Een dubbele opmerking worde er daarom nog aan toegevoegd.

Vooreerst hebben we volstrekt geen absolute zekerheid, dat dag en jaar vast zouden staan.

Integendeel. Op dit terrein komen we misschien nooit verder dan tot een zekeren graad van waarschijnlijkheid, waarbij nog altijd moet worden gezegd, dat we het met zekerheid niet weten. Er zijn dan ook anderen, die een ander jaar opgeven als sterfjaar. En daarmee zou natuurlijk terstond ook de datum van dat jaar veranderen. 18 Maart behoort als sterfdatum alleen bij het jaar 29. We hebben dus slechts een mogelijkheid, ook al spreekt Dr Flooy zich zeer sterk uit, als hij schrijft, dat „als wel vrijwel vaststaand kan worden aangenomen, dat de kruisiging heeft plaats gehad op 18 Maart 29“.

In den loop dezer dagen vieren we dus een gedenk-dag.

De volgende week op 18 Maart gaan we niet zeggen dat het nu de gedenk-dag van des Heeren dood is. Dan zeggen we niet tot elkaar, dat het nu juist negentien eeuwen geleden is, dat de Borg stierf aan het kruis. Want we hebben te doen met een mogelijkheid, die althans volgens verschillende geleerden een groote waarschijnlijkheid heeft.

En in de tweede plaats is het niet een zaak van zeer groot gewicht. Of we nu ook al met zekerheid wisten, dat de Heere werkelijk op dien dag gestorven is — wat zou het ons geloof toevoegen? Het zou niet de minste blijdschap of vertroosting te meer brengen aan iemand, die op dien Zaligmaker zijn hoop heeft leeren stellen. Het is eigenaardig, dat de Heere ons van al wat in de Evangelien is verhaald, de datums niet heeft geopenbaard.

Wat ik heb bedoeld met mijn artikel, was iets anders. Vooreerst om eens onder de aandacht te brengen van verschillende lezers iets, waarin ze misschien belang zullen stellen: de berekening en de moeilijkheden dier berekening aangaande geboorte en sterfdatum des Heeren.

En verder, de aandacht te vestigen op een datum, die nu nabij is, en die door verschillende geleerden van naam waarschijnlijk wordt geacht als de sterfdatum van den Zaligmaker van zondaren.

Ik geloof wel, dat dit artikel onze lezers interesseeren zal; 18 Maart is juist deze week ons voorbijgegaan.

Liturgiek in rijmen.

„De Heidenwereld“ heeft tegenwoordig ook een persschouw. Een tweevoudige zelfs: één in de Engelsche, één in de Nederlandsche taal. Uit laatstgenoemden citeer ik dit:

Er is nog een ander strijdpunt in Amerika dat gevaar levert dat men niet genoeg dien familieband gevoelt en erkent. We bedoelen den strijd over het gebruik van Formulieren in de kerk — in de Geref. Kerk die van Doop en Avondmaal — zie onze Engelsche Persschouw a.s. maand, en in de Chr. Geref. over het invoeren van den nieuwen Vorm van Eeredienst des Zondagsvoormiddags.

Zelfs in „dicht“ schrijft men hierover, gelijk Ds Van der Mey op rijm op de vingers werd getikt. Hier is een staaltje, waarvan B. Hendriksen te Kalamazoo de auteur is:

„Wij zijn thans liberaal — of hoe ge 't voorts wilt noemen; —

Wij mogen — week op week — in schuld vergeving roemen!

Een Synodale macht passeerde een besluit En — stiet daarin Gods recht finaal ter deure uit!

Wij zijn nu drie-kwart Roomsch in onze Instituten —; God geeft niet meer — maar wel de leeraar.

[Absolutie.] — Sprak God voorheen ons vrij in Christus, van de schuld —

Die taak wordt nu — voortaan door Dominé vervuld“.

Dat is toch wel al te sterk en „unfair“. Zooniet is geenszins de bedoeling noch de uitwerking van het betreffend besluit. Zóó moet men niet strijd voeren onder zonen des huizes!

We zijn het met den Ronschouwer van „De Heidenwereld“ volkomen eens: zóó moet men niet opponeeren tegen het vastleggen der schuldbelijdenis en der absolutie in de officiële liturgie. Met dezelfde rijmen kan men ook vervolgen hetgeen de belijdenis zegt van de sleutelen des hemelrijks, ja, hetgeen thans reeds de liturgie van elken Zondag onder ons geeft in votum en zegengroet; tenslotte heeft een rijm als het hierboven afgedrukte alleen zin, wanneer het opponeert tegen heel de gereformeerde opvatting van den eeredienst en van het karakter der samenkomst van de gemeente. Bezwaren tegen een bepaalde uitbreiding van liturgische diensten (uitbreiding, zeg ik,